

Tiedonhankinnan opetus tiiviimmin opintojen tueksi ongelmakeskeisen oppimisen menetelmin

Maaria Harviainen

Sibelius-Akatemian kirjastossa toteutettiin opettajien aloitteesta syksyllä 2006 kahden seminaariryhmän kanssa kokeilu, jossa tiedonhankinnan opetus pyrittiin nivomaan seminaarityöskentelyyn entistä tiiviimmin. Lisäksi tiedonhankinnan opetukselle varattua aikaa lisättiin. Gradu- ja jatko-opiskelijoille järjestetyistä Muka- ja Docmus-seminaareista saatiin hyvää palautetta opiskelijoilta. Ryhmien työskentelyssä sovellettiin ongelmakeskeisen oppimisen (Problem Based Learning) ajatuksia.

Sibelius-Akatemian opetuksessa pääpaino on musiikin tekemisellä. Teoria-aineet palvelevat musiikin tekemistä ja musiikin tutkimus puolestaan tukee ja on olennainen osa musiikin tekemistä antamalla opiskelijalle erilaisia välineitä ja virikkeitä. Tiedonhankinta on yksi näistä välineistä. Samalla se tarjoaa myös virikkeitä sekä musiikin tekemiseen että musiikin tutkimukseen.

Sibelius-Akatemiassa sekä perus- että jatkotutkinnot voi suorittaa painottuen joko musiikin tekemiseen tai musiikin tutkimukseen. Esimerkiksi orkesterisoitinten osastolta esittävän säveltaiteen koulutusohjelmasta viulu pääinstrumenttina valmistuva musiikin maisteri suorittaa tutkintonsa soittamalla ns. A-tutkinnon, laajan ohjelmistosuorituksen ja kirjoittamalla tutkielman. Kirjallinen osuus tutkinnosta on huomattavasti suppeampi kuin gradu-tutkielma.

Vastaavasti musiikkikasvatuksen osastolta valmistuva musiikin maisteri tekee laajan gradu-tasoisin tutkielman. Molemmilla esimerkki-opiskelijoilla tiedontarpeet ovat erilaiset. Orkesterisoitinten osaston opiskelija hakee paljon soivaa musiikkia, nuotteja ja äänitteitä. Musiikkikasvatuksen osaston opiskelija tarvitsee myös soivaa musiikkia, mutta hakee todennäköisesti ”orso-laista” opiskelutoveriaan enemmän myös kir-

jallisuutta ja lehtiartikkeleita erityisesti graduun varten.

Suurin osa Sibelius-Akatemian opiskelijoista on soittanut yhtä tai useampaa instrumenttia käytännössä koko ikänsä, joten instrumenttiin on jo syntynyt kiinteä suhde. Opiskelijoilla onkin yleensä omasta instrumentistaan hyvin syvälliset tiedot ja taidot, jotka ovat syntyneet ja kehittyneet tekemisen, soittamisen kautta. Tekemisen kautta oppiminen on musiikin opiskelijoille luontevaa, soiton harjoittelu on samalla ongelmanratkaisua.

Tutkimusten, gradujen ja jatkotutkimusten aiheet löytyvät myös omasta soittamisesta. Opiskelijoiden tieto instrumentistaan on hyvin spesialisoitunutta. Kirjallisen tiedon etsiminen vaatii usein opiskelijalta opettelua ja tottumista. Orsolainen (orkesterisoitinten osasto) opiskelija kartuttaa tietotaitoaan ensisijaisesti soittamalla. Sävellystä tai musiikinteoriaa opiskeleva taas tarvitsee enemmän kirjallista tietoa heti opiskelunsa alkuvaiheessa ja tottuu etsimään tietoa monella tavalla.

Sibelius-Akatemiassa jatkotutkintoja voi suorittaa osastojen omissa jatkokoulutusohjelmissä. Orkesterisoitinten sekä laulu- ja pianomusiikin jatkotutkinnot suoritetaan esittävän säveltaiteen

ja tutkimuksen tohtorinkoulutusyksikössä Docmusissa. Jatko-opinnot voi suorittaa joko taiteilija-, tutkija- tai kehittäjäkoulutuksessa.

Tiedonhaku lähemmäksi opintojen prosesseja

Tiedonhaun opetus Sibelius-Akatemiassa keskitetty tiettyihin vaiheisiin opintojen kulussa. Uudet opiskelijat saavat lyhyen perehdytyksen kirjaston ja Arsca-tietokannan käyttöön sekä musiikkihaun erikoispiirteisiin. Sen jälkeen tiedonhaun opetusta annetaan osana eri tasoisten seminaariryhmien työskentelyä. Opetuksesta huolehtii kirjasto ja se pyritään räätälöimään seminaariryhmän tarpeisiin.

Tiedonhaun opetukselle on yleensä varattu yksi seminaaritapaaminen, jonka kirjasto itsenäisesti suunnittelee ja toteuttaa. Opettajien aloitteesta syksyllä 2006 kahden seminaariryhmän kanssa toteutettiin kokeilu, jossa tiedonhankinnan opetus pyrittiin nivomaan seminaarityöskentelyyn entistä tiiviimmin ja siihen käytettiin myös enemmän aikaa.

Lukuvuoden -06-07 seminaarityöskentelyn suunnittelu aloitettiin toukokuussa 2006, kun musiikkikasvatuksen gradu-seminaarien vetäjät professori Heidi Westerlund ja lehtori Lauri Väkevä sekä jatkotutkintoa suorittavien Docmus-seminaarin vetäjä professori Anne Sivuoja-Gunaratnam ottivat kirjastoon yhteyttä. Opetuksen suunnittelu tapahtui suurelta osin yhteistyönä ja opettajien kanssa käydyissä keskusteluissa sain paljon hyödyllistä tietoa opiskelijoiden opintojen vaiheista ja siitä millaisia tarpeita opiskelijoilla todennäköisesti olisi.

Seminaariryhmien työskentelyssä sovellettiin ongelmakeskeisen oppimisen (Problem Based Learning) ajatuksia. Tutustuin PBL:iin pari vuotta sitten opettajien, erityisesti musiikkikasvatuksen opettajien välityksellä, tietämättä vielä nimitystäkään työskentelymallille. Ongelmakeskeisen oppimisen perusajatuksot sopivat erityisen hyvin seminaarityöskentelyyn, vaikka suunnitelmallinen ryhmätyön aspekti jää jossain mää-

rin pois opiskelijoiden keskittyessä omien tutkimustensa aiheisiin. Silti spontaania ryhmätyötä syntyy pienessä mikroluokassa kuin huomauttamatta, kun opiskelijoita työskentelee kaksi samalla koneella.

Graduseminaarille räätälöityä opetusta

Musiikkikasvatuksen gradu-seminaari koostuu siis kahden vetäjän ryhmistä. Ensimmäinen tiedonhankinnan seminaari-istunto oli koko ryhmälle yhteinen ja se pidettiin heti seminaarin alussa syyskuussa. Istuntoa ei pidetty mikroluokassa vaan luentosalissa, koska ryhmä oli kohtalaisen suuri. Istunnossa käytiin läpi tiedonhankinnan teoriaa musiikin tiedonhankintaan suunnitellun verkko-oppimateriaalin Muhaven avulla.

Opiskelijat tekivät myös jonkin verran lyhyitä tehtäviä, joita oli soveltaen poimittu Informaatiolukutaito-hankkeen yhteydessä tuotetusta osaamistasotestistä. Keskusteluakin syntyi kiitettävästi, olihan kyse musiikkikasvatuksen opiskelijoista, jotka yleensä ovat ulospäin suuntautuneita ja keskustelevaisia. Tehtävien vastaukset antoivat suuntaa seuraavan opetuskerran suunnitteluun, siitä mitkä asiat olivat opiskelijoille vaikeita tai tuntemattomia.

Toiseen istuntoon ryhmä jaettiin kahtia ja istunnot pidettiin mikroluokassa. Marraskuun alkupuolella pidettyihin istuntoihin mennessä opiskelijoiden töiden aiheet olivat jo kohtalaisen hyvin jäsentyneet ja opiskelijat pystyivät tekemään ohjattuja harjoituksia omien aiheidensa pohjalta. Opiskelijoiden omaan tiedonhakuun oli vielä varattu aikaa niin, että olin paikalla auttamassa ja vastaamassa kysymyksiin tarvittaessa, mutta siltikin aika loppui kesken.

Opiskelijoiden antaman palautteen perusteella harjoitukset ja työskentely ohjaajan läsnä ollessa olivat hyvin motivoivia ja koettiin todella tarpeellisiksi. Sen sijaan ensimmäistä luentomaista seminaarikertaa pidettiin liian teoreettisena. Saa-dun palautteen perusteella musiikkikasvatuksen

graduseminaarille toteutetaan kevään aikana vielä yksi syventävä tiedonhankinnan opetuskerta.

Oppimispäiväkirjat jatko-opiskelijoiden apuna

Jatkokoulutusyksikön docmus-seminaarissa keuhkeiltiin tänä syksynä laajahkoa tiedonhankinnan opetusta osana Tutkimustaidot -kokonaisuutta. Ryhmä kokoontui kaksi eri kertaa mikroluokassa, jolloin käytiin läpi tiedonhaun perusasioita, tutustuttiin tiedonlähteisiin ja opiskelijat tekivät harjoituksia omiin tutkimuksiinsa liittyen.

Näiden ohjattujen harjoitusten lisäksi opiskelijat saivat kotitehtäviä, edelleen heidän omien tutkimustensa aiheisiin perustuen. Suunnittelimme tehtäviä yhdessä seminaarin vetäjän Anne Sivuoja-Gunaratnamin kanssa.

Tehtävät olivat eräänlaisia oppimispäiväkirjoja tai raportteja tiedonhaun etenemisestä. Opiskelijat määrittivät itse aiheeseensa liittyvän tiedonhaun ongelman, etsivät tarvitsemaansa tietoa valitsemistaan lähteistä, analysoivat tuloksia ja tulosten perusteella tekivät ratkaisuja tiedonhankintansa seuraavista vaiheista.

Kolmas seminaarikerta pidettiin kirjastossa tutustumalla painettuun materiaaliin, hakuteoksiin ja kausijulkaisuihin, joita ainakin musiikin alalla on edelleen runsaasti ja ne ovat monen tutkimuksen kannalta välttämättömiä tiedonlähteitä.

Myös tämän tapaamisen jälkeen opiskelijat tekivät harjoituksia, joita professori Sivuoja ja allekirjoittanut kommentoimme.

Myönteinen palaute kannustaa jatkamaan

Koko tiedonhankinta-osuudesta tuli hyvin positiivista palautetta. Opiskelijat kokivat itse oppineensa ja saaneensa hyödyllisen taidon. Oppimista ja taitojen kehittymistä saattoi seurata myös harjoitusten etenemisestä.

Marras-joulukuun taitteessa kokosimme yhdessä seminaarien vetäjien kanssa kokemuksia tiedonhankinnan osuudesta seminaarityöskentelyssä. Kokemukset olivat molemmin puolin positiivisia ja panostuksen tulokset näkyivät.

Opiskelijoiden tietämys ja jopa heidän ymmärryksensä tiedonhankinnasta tuntui lisääntyneen. Pienessä yliopistossa tutustuminen opettajiin ja yhteistyö opettajien kanssa on suhteellisen helppoa ja edellytys onnistuneelle tiedonhankinnan opetukselle. 📖

Tietoa kirjoittajasta:

*Maaria Harviainen, informaattikko,
Sibelius-Akatemian kirjasto
email. maaria.harviainen@siba.fi*